

LITTERATUR

SVENSK PROSADIKTNING 1938

Av följ. d.r. ELOF EHNMARK, Uppsala

Det världshistoriska året 1938 gjorde inte mycket väsen av sig inom svensk prosadiktning. Det var ett alltigenom lugnt, traditionellt och tämligen färglöst år, vars enda oroväckande tecken var en kvantitativ ökning av produktionen utan märkbar kompensation på det kvalitativa området. Bl. a. har en avsevärd mängd debutanter släppts fram, men knappast någon torde kunna göra anspråk på högre vitsord än betyget lovande talang, och en god del tycks enbart ha förläggarskråets välgörenhetsverksamhet att tacka för sina alsters offentliggörande. Årets verkliga bokhandelssuccès har å andra sidan inhöstats av *Ludvig Nordström*, som emellertid denna gång inte hållit sig till litteraturens utan den »rena» verklighetens värld, även om hans vedersakare anse, att Lort-Sverige innehåller mera dikt och fabulering än hela hans övriga produktion.

Att 1938 års romanskörd mera ger intryck av tradition än förnyelse beror inte minst på att så många författare skrivit fortsättningar av föregående verk. Mest stillastående bland dem verkar *Agnes von Krusenstjernas I livets vår*, där förf. låter ett nytt år passera i Viveka von Lagercronas cursus vitae et miseriae. Det är inte mycket, som händer Viveka i denna romandel, vare sig i yttre eller inre bemärkelse. Agnes von Krusenstjerna har kvar all sin gamla hätskhet, hon dryper som förr sitt gift och är alltjämt besatt av tvånget att se allt det fula och förvridna, det hotfulla och förpestade i tillvaron. »I livets vår» är en ironisk titel. Det är betecknande, att slutkapitlet har rubriken »En frusen värld». Där är Agnes von Krusenstjerna hemma, liksom i tvångstankarnas, drifternas och ångestens spökaktiga skymningsrike. Förgäves söker hon befrielse genom en sorts mystisk hängivelse åt det vegeterande livet, vars poesi hon skildrar med sin stilkonsts mest utsökta medel. Den unga Jaquette i romanen, som sugts ner i självmordets gungfly, exemplifierar den negativa lösning, som synes vara den enda Agnes von Krusenstjerna kan ge. »I livets vår» är en variation på gamla teman, men den är gjord med oförminskad intensitet och med samma intuitiva förmåga som tidigare att blicka in i själslivets fördolda hemligheter.

En författartyp av alldeles motsatt slag är *Waldemar Hammenhög*. Fabuleringsgåvan och den journalistiska iakttagelseförmågan ha från början varit hans styrka. Men han är ytlig, har alltid bråttom och han saknar stil. Under året har han hunnit med två böcker. Novellsamlingen *Uppvaktningen* visar, att han inte riktigt

Litteratur

passar för det mindre formatet. Han förmår inte skyla över konstruktionerna. Något mer än söndagsunderhållning och julsentimentalitet finner man bara i novellen Mikael, som demonstrerar, hur ett lyte kan snöra samman och förtränga ett mänskligt sjäsliv. Denna historia pekar fram mot en välbehövlig fördjupning i Hammenhögs konst. Förväntningarna komma emellertid på skam i romanen *Det är bara ovanan, damen*, som fortsätter skildringen av Anna Sevardt, den unga kvinnan vilken från småborgerlig härkomst arbetat sig upp till en chefspost i en modefirma. Romanens problem är: kan en kvinna icke gå helt upp i samhälleligt arbete, bli helt en yrkesmänniska utan att offra det väsentligaste? Får hon inte strafflöst bryta mot tusenåriga traditioner, eller är det »bara ovanan, damen», när Anna står rolös mitt i det kall, som hon med sådan energi kämpat sig fram till? Hammenhög ger inte något svar. Han viker av från det psykologiska komplex, som han är skyldig att reda ut, och kastar sig i stället in i en detaljerad skildring av det stora modehuset, frossar i yrkesprat om dessouer och silkesstrumpor, försäljningsteknik och byggnadsplaner med en gammaldags naturalists hela entusiastiska iver. Romanen står stilla, problemen bli olösta och läsaren får vänta — med en stilla undran, om förf. tagit sig vatten över huvudet.

Sociala och psykologiska problem finner man i stället utredda i andra serieromaner av andra författare. Det psykologiska intresset dominerar hos *Olle Hedberg*, som också slagit sig på den cykliska romanskrivningen och nu fullbordat andra delen av den serie, som började med »Grop åt andra». Med det sinne för livets ironi, vilket är Hedbergs eget, har han i den nya volymen, som heter *Mota Olle i grind*, ställt två unga män i kontrast mot varandra. Mårten blir nödsakad att gifta sig men vill inte, Karsten vill ingenting hellre än gifta sig men får inte. Det finns inte ett uns av sentimentalitet men inte heller så mycket av ironi i skildringen av hur Karsten möter Olle i grind, d. v. s. söker schacka ödets eventuella angrepp genom att i förväg träna sig i försakelsens konst. Att Hedberg vet, vad han talar om, framgår av den nästan infernaliska analysen av hur Karsten känner det, när han börjar avvänja sig från nikotinlasten. Karsten framhärdar emellertid i vetskapen om att den där försakar, han får — åtminstone till slut — befrielse från begären. Men samtidigt inser han, att det är kärleken, som hela tiden håller det hela igång. Och vart den kan föra en människa, det vet man inte. Därför måste också Olle Hedberg fortsätta berättelsen och i en ny volym meditera över ett nytt ordstäv. »Mota Olle i grind» har mellansatsens karaktär i en välbyggd komposition. Den ger nya belägg på Hedbergs egenskaper: den strama och trimmade stilen, skärpan i realismen, den ironiska livssynen, den illusionslösa blicken på de varelser, som ävlas en stund på detta löjlige klot. Men här finns också en träffsäker syn på unga människors reaktion inför tillvaron, på deras överdrifter i stridsberedskapen, deras tomhänthet och försvarslöshet men också på deras latent kraftresurser och viljestyrka.

Både människokunskap och socialt intresse förenas i *Elin Wägners Hemlighetsfull*, en fortsättning på hennes *Genomskådad*. I den föregående volymen genomskådades Agnes Stenås' falska position som borgmästarfru. Världen kunde döma henne. Men ingen kunde ana, vilka hemlighetsfulla krafter, som till slut skulle lös göras inom henne, när hon tvingas inse, att hennes mest instinktiva och ursprungliga känsla, kärleken till en man, aldrig kan få utlopp och levandegöra henne. För att hävda sitt människovärde drivs hon att dämna upp förbindelsen mellan sitt instinktiva och sitt reflekterande jag. Först så småningom vinner hon sin seger. Det är, när hon når fram till vad Elin Wägner en gång kallat »den befriade kärleken», d. v. s. när hon finner möjlighet att helt ge sig hän och kan sätta in hela sin personlighet i striden för nya ideal, vilka bli identiska med förf:s egna, kvinnosaken och fredssaken. I denna psykologiska utvecklingshistoria flätas skildringar in av det sociala läget under krigs- och efterkrigsåren. Agnes Stenås får sin särskilda sociala inriktning av ingen mindre än Ellen Key, som porträtteras med en överdådig humor, på en gång avslöjande realistiskt och förståelsefullt sympatiskt. Från Ellen Key går Agnes väg till de många och intrigerande kongressernas Schweiz och via Ruhrockupationens Tyskland tillbaka till den skenbara idyllens Sverige. Det är för henne en sorts Damaskusvandring, som leder henne fram till klarhet och gör henne mogen att ta upp den strid, som gäller hennes och Elin Wägners drömda samhällsideal, matriarkatets tusenårsrike. »Genomskådad» rymmer mer av samtidsdebatt och socialt reportage än av skapande dikt, men den är fylld av det Wägnerska temperamentet, den är stridbar och ironisk, präglad både av intelligent skepsis och idealistisk tro och kryddad av det hälsosamma attiska salt, som aldrig saknas hos denna kvicka och kloka författarinna.

Jämte det sociala inslaget finns åtskilligt självbiografiskt stoff i Elin Wägners roman. Ännu tydligare förenas dessa ingredienser i *Gustaf Hellströms Det var en tjugande idyll*, säsongens mest uppmärksammade svenska roman. Hellström fortsätter här sin krönika om Stellan Petreus och skildrar dennes enda Stockholmsår. Det är 1907, ett år då två skeden avlösa varandra. Den Oscariska eran går i graven och nya samhällsfrågor börja allt ivrigare pocka på allmänhetens intresse och myndigheternas tillsyn. Vidare beteckna Levertins död och Bergsonismens svenska import, att 90-talet äntligen fått dödsstöten. Det är detta och åtskilligt annat som Stellan Petreus får uppleva i Hotel Rydbergs och Kungsträdgårdspromenadernas idylliska Stockholm. När han beslutar sig för att ge borgerligheten på båten och etablera sig som fri författare, lär han sig se tillvaron på ett nytt sätt. Han får själv svälta och även blicka in i andras sociala elände, och han tvingas sätta sig in i pantlånesökarens sär-egna livsfilosofi, vars elementa Hellström på ett rent praktfullt sätt ger en liten propedeutisk framställning av. När Stellan Petreus till slut får anställning som utlandskorrespondent och lämnar Sverige, är han rustad på ett annat sätt, än han kunnat ana. Hans öde är

Litteratur

avgjort: att bli endels journalist och endels diktare men ingendera helt. Omdömet kan tillämpas också på Hellströms nya roman. Den är skriven av en förf., som letar sig fram till »det levande förflutna» och ger det diktens förnyade aktualitet och som därvid har tillgång till en tränad journalists yppersta egenskaper: snabb och säker iakttagelse, psykologisk och folkpsykologisk blick, klokt omdöme, förmåga att både skildra intima scener och skänka överblickar. Men däremot är det något bundet och förbehållsamt över Stellan Petreus själv. Förf. synes ha engagerat sig för mycket i hans problem för att kunna ställa honom alldeles fri och levande för läsaren. Man intresserar sig mer för hans omgivning, och det blir inte den rätta kraften över det försvar, som förf. vill ge, för allvaret och problemkampen hos sin ungdoms generation. Den saken gjordes med en helt annan pondus av polismästaren Malmros i Hellströms förra roman. Men som tidsdokument är »Det var en tjusande idyll» betydande och ger gott vittnesbörd om Hellströms sanningskärlek och saklighet, om hans allvar, vederhäftighet och förmåga att ge liv åt det framfarna.

Årets mest typiska memoar-roman är *Moa Martinsons Kyrkbröllop*, som direkt fortsätter *Mor* gifter sig och alltså berättar vidare om den unga proletärflickan Mias liv i Norrköpings slumkvarter och kringliggande statarmiljöer under seklets första år. Moa Martinson hör till dem, som ha direkt tillgång till outnyttjat litterärt stoff, samtidigt som hon besitter en naturlig berättarförmåga. Hon prutar inte av på sin radikala och kritiska samhällssyn, vartill hennes stoff ju inte heller ger anledning, och hon äger ett eldfängt temperament, men det är mindre av hätskhet, mer av den realism, som sanningsenligt fördelar mörker och ljus, i denna roman än den föregående. Man tror utan vidare på dessa skildringar och på dessa människor, på deras sätt att känna och reagera, tänka och tala, och man tycker sig lära känna dem i grunden, den tappra, osentimentala modern likaväl som den slarvige styvfadern och den gammaldags farmodern; Mia, berätterskan själv, är ett barnporträtt av rang. »Kyrkbröllop», med dess växlande scener och dess ständiga brytningar mellan skugga och solsken, är säkert Moa Martinsons bästa bok hittills.

Det sociala intresset, vilket präglar de senast nämnda romanerna, får en speciell inriktning i några verk, som behandla särskilda yrken. Genren, som aktualiserats genom Hugo Swenssons bekanta skolromaner, fick under 1938 sin mest typiska representant i *G. Olsons Tåg ut* och *Jan Fridegårds Äran* och hjältarna. Den egentliga huvudpersonen i *G. Olsons* roman är Sunderstad—Högåsens enskilda järnväg. Människoskildringen är så gott som helt begränsad till järnvägsmännen i deras egenskap av yrkesutövare. Samtidigt är boken en sorts cavalcade, i det den skildrar de skickelsedigna åren från världskriget över högkonjunktur och depression fram till 1930-talet. Trots att det är en både prövad och jäktad kår, som här får ordet i litterär form, är det inte slitet och utsugriet, som främst

betonas, ehuru de ingalunda undanskymmas — lika litet som förf:s sympatier för järnvägsväsendets fulla förstatligande — utan arbetets glädje och tjusning, romantiken i detta fartens och den sjungande rytmens yrke. Något litterärt mästerstycke är »Tåg ut» med sin mångordighet och sina upprepningar inte, men ett gott stycke arbete av både intresse och dokumentariskt värde. Jan Fridegårds skildring av de stamanställdas tillvaro är raka motsatsen till Olsons bok. Den behandlar visserligen kasernlivet under åren kring världskriget, men även om förhållandena då voro andra än nu, har Fridegård givit en så onyanserad svartmålning, att man inte på något sätt kan betrakta boken som dokumentarisk. Enligt Fridegård finns egentligen ingenting bakom den ståtliga uniformen annat än den värsta förnedring: pennalism, kadaverdisciplin, sadism och en sexuell inställning av vedervärdigaste slag. Blott i förbigående får man reda på att sådana ting som yrkesambition och kamratskap ändå existerar. Fridegård hör nu till dem, som inte förmå se det ljusa i tillvaron. Hans stående tema är mänsklighetens förnedring, och att militärlivet denna gång råkat ut för hans fördömande betyder därför i och för sig inte så mycket. Sin styrka har han i förmågan att analysera de förkrympta, förvridna, undanskuffade och förslappade. I kontrast mot det urledvridna människolivet ställer han naturens upphöjda ro. Det är hans romantik — naturens egen grymhet drar han sig för att avslöja. Det själsliga och kroppsliga elände, som är Fridegårds stående tema, beskriver han emellertid på en svenska, som i behärskad stramhet och konstnärlig kraft söker sin like. Hans böcker få en alldeles egenartad verkan genom denna förening av innehållets fulhet och språkets skönhet.

Rudolf Värnlund har oftast hämtat materialet till sina böcker från arbetarklassen. Det är till stor del också fallet i *Man bygger ett hus*, en social och psykologisk roman av den kollektiva typen, vars mittpunkt är ett husbygge på Söder. Byggherren, kontorspersonalen och arbetarstammen bilda de grupper, som konfronteras med varandra. Bäst lyckas Värnlund alltjämt med att skildra arbetarna, både som kollektiv och som individer. Han känner till deras jargong, deras yrkesvanor, deras mycket realistiska inställning och taktik, samtidigt som han låter individerna vara individer med evigt mänskliga och evigt särartade problem. Romanen saknar inte en del schablonartade inslag och den farsartade skildringen av taklagsölet, som avslutar berättelsen, har väl mycket av karikatyrens överdrift, men boken ger en god bild av den ständiga kampen om pengar, vari Värnlund också vill se kampen för individuell säkerhet och trygghet.

Den enda av årets romaner, som direkt tar ställning till de hotande tilldragelser, som främst gävo färg åt 1938, var *Eyvind Johnsons Natövnin g*. Sedan den tid, då proletärynglingen Olof i Johnsons senaste romansvit gick och väntade på den stora världsrevolutionen, har Europa blivit hugnat med ett överflöd av omstörtningar, men tusenårsriket förefaller bara fjärrare än någonsin. Eyvind Johnson, som förut icke saknat ett visst asocialt drag, har tvingats att fatta

Litteratur

position. Från sin socialistiska utgångspunkt sluter han sig till den väpnade demokratiens vapendragare, beredd till skoningslös strid mot diktatur och tvångstänkande. Han har äntligen fått sin barrikad att kämpa vid. Artistiskt sett ger romanen utslag av tidens nervtillstånd inför det ständigt lurande hotet. Förf. visar också prov både på sin satiriska talang och sin förmåga att analysera själstillstånd, men den dubbelbottnade kompositionen ger ofta ett suddigt intryck och det människomaterial, som samlats, ofta sjaskiga och småskurna typer med ett obotligt begär att trassla in sig i allsköns härvor av futtigaste beskaffenhet, är inte av det representativa slag eller det intresse, som man väntar sig i en bok av denna läggning.

Tidsläget beskaffenhet har även lockat till framtidsskildringar. En sådan är *Birger Beckmans* Härads hövdingen blir diktator, som friskt fabulerar om den kommande världsbranden och om den svenske Mussolinis framträdande, storhet och fall. Förf., som sett fascismen på nära håll, har väl särskilt velat skildra den psykologiska förvandlingsprocess, som försiggår hos en människa, vilken lika mycket genom händelsernas ingripande som egen förmåga att hålla sig framme tillvällar sig den absoluta makten och i allt högre grad drivs att identifiera sin egen ställning med rikets välfärd. I detta har dock förf. inte förmått gå särdeles på djupet och det har tydligen roat honom mera att med journalistisk fart skildra de stora våldsprocesserna. Boken kan därför närmast betecknas som en thriller om Europas framtid och som en sådan är den också försedd med happy end.

De allmänmänniskliga moraliska problemen, aktuella i varje tidsålder, frågorna om rätt och orätt, utgöra den patetiska drivkraften till *Harald Beijers* författarskap. I *Dynamit* varieras temat på nytt. Här ställs rätten mot samhället, den abstrakta, mekaniska lagen mot den sanna moralens, den vidsynta människokärlekens försvarslöshet. Berättelsen om den unge, enligt förf. jämförelsevis oskuldsfulle dynamitarden, som kommer på bättre tankar och söker börja ett nytt liv men blir förföljd av det igångsatta rättsmaskineriet och går till spillo som samhällsmedlem, kan emellertid inte sägas vara någon övertygande demonstration. Den brister i psykologisk trovärdighet, man upptäcker tendensiösa felteckningar, viktiga led i själsskildringen slarvas bort och figurerna äro alltför tydligt tillrättalagda för tesen. Helt misslyckad är den parallellhandling, som tillfogats för att ytterligare visa, hur rättsförfarandet bryter ned en ömsint och ädel människa. Beijer har sin styrka i ett äkta patos och en frodig fabuleringslust, sin svaghet i den stilistiska utformningen och den onyanserade psykologien. I »Dynamit» är det dessa negativa sidor som dominera.

Den vanliga borgerliga svenska vardagsvärlden har naturligtvis också haft sina skildrare under året. En rätt typisk representant för sådan borgerlig realism är *Gösta Sjöberg*, som med sin andra roman, *Träblåsarna sätta in*, med en halvt kollektivartad teknik låter

invånarna vid ett fingerat Karl XI:s Torg i Stockholm konfronteras med varandra. Han får därmed tillfälle att skildra olika typer och yrkesutövare från tjänstemanna- och tidningsvärlden till hantverkare och tjänstefolk, och det visar sig, att han känner dem väl allesamman. Förf. besitter vidare en blid humor och har ett varmt hjärta för den tappra uthållighet, som vardagens människor ofta bli tvungna att härda sig med. Men han har svårigheter med själva berättandet. Han är mångordig och omständlig, han docerar och undervisar och ställer sig ofta i vägen för sina diktade figurer, vilka först så småningom tillåtas leva på egen hand.

Gertrud Liljas Så leva vi har också huvudhandlingen förlagd till borgerlig miljö, en lektorsfamilj i en landsortsstad. Berättelsen, som handlar om ett äktenskap som går i kras, är en predikan om plikt känslans och uthållighetens värden. Skildringen är på sina ställen inte tillräckligt psykologiskt motiverad och ibland skymtar konstruktionen alldeles för tydligt fram. Men romanens betydelse ligger inte i gestaltningen och intrigen utan i den livsvisdom, som Gertrud Lilja förmår ge. Här finns en moralisk värdering utan trånghet och pjunk men bärkraftig och stark i sitt ansvarsfyllda allvar. Gertrud Lilja är klarsynt nog att kunna lära och levnadsviis nog att kunna trösta även i en roman, som inte hör till hennes mest fullödiga.

Flertalet av de nu nämnda författarna har givetvis tagit starka intryck av den moderna psykologien och de psykoanalytiska läroarna. Men de begränsa sig inte till själsskildringen i och för sig. Det finns emellertid en roman, som så gott som helt rör sig kring själslivets subtilare nyanser, ehuru fortfarande med borgerlig miljö och till det yttre vardagliga händelser. Det är *Walter Ljungquists Resande med okänt bagage*. Ljungquist är romantiker både som naturskildrare och psykolog. Det är betecknande, att romanen har en lång, rekapitulerande avdelning, där bokens jagperson söker analysera upp, vad som dolde sig bakom relativt vardagliga händelser och upplevelser under en föregående sommar. Förf. engagerar sig nämligen så gott som helt i detta avlyssnande av stämningssintryck, av halvmedvetna eller intuitiva reaktioner och nästan glömda minnen av föregående känslor och aningar. Han söker tränga in till det allra irrationellaste i själslivet, till de instinktiva attraktionerna och repulsionerna människor emellan. Naturstämningen blir av samma art. Halvdagrarna, mystiken, de musikaliska intrycken dominera. För att kunna få fram allt detta har Ljungquist utbildat en stilkonst, som äger sin förtjänst i det finstämda valörmåleriet men också lätt blir överarbetad och alltför detaljrik. Hans förkärlek för ordbroderier gör också, att läsaren i fråga om själva händelserna hinner i förväg och mycket tidigare än avsett gissar sig till, vad som döljer sig bakom den mystiska damen i boken och är orsaken till hennes levnads tragik. Det subtila riskerar i denna roman att slå över till det utstuderade, den kan verka anspråksfull och skriven blott för »the happy few» men den visar också prov på en högt uppdriven analytisk skicklighet.

Litteratur

Bondelivet har givetvis också behandlats under året. Få genrer ha en så fast tradition som bonderomanen, vilket utan tvivel hänger samman med bygdelivets egen traditionsbundenhet. Men tiden förefaller nu snart mogen för en förnyelse av detta romanslag, eftersom bondelivsskildringarna annars löpa risken att övergå till pastischer. *Berit Spong*, som redan i sin lyriska debut bl. a. transponerade över Karlfeldtska bygdestämningar till östgötsk miljö, har med *Spelet på Härnevi* skapat ett bondepos i typisk 90-talsstil. Till detta hör, att handlingen förlagts bakåt i tiden (till 80- och 90-talen) och att den kulturhistoriska redovisningen fått en bemärkt plats. Den gamla goda tidens stämning råder i skildringen av årstidernas stilla gång och de vana sysslornas regelbundna växling, och det är en lyriker med påbrå från en stor tradition som för pennan vid beskrivningen av slätter och skörd, av potatisupptagning och julstök, av hela den mellansvenska atmosfären över den lantliga socknen på slätten med kyrka och prästgård i centrum och trygga bondgårdar runt omkring — allt skildrat med stor förtrogenhet och varm hembygds kärlek. Romanens tema: den unga bonddotterns konflikt mellan kärleken till en fattig soldatpojke och förpliktelserna mot gården, är också gammalt och beprövat. *Berit Spong* modulerar detta tema i moll, bl. a. med inslag av Oidipussagens tragiska motiv, men det är betecknande, att tragiken inte dominerar och inte heller griper på allvar. Vardagsidyllen släpper inte taget. Personerna äro emellertid tydligt och trovärdigt skildrade och stilen är mjuk och lättglidande, en aning sirlig och polerad. »*Spelet på Härnevi*» pekar som roman tillbaka, inte framåt, även om den kan betraktas som förf:s bästa verk hittills.

Det är en helt annan resning över *Irja Browallius* *Elida* från *Gårdar*, fast inte heller den kan betecknas som en förnyelse av själva genren. *Irja Browallius* har ett säkert grepp på sin mellansvenska bondebygd och det folk, som där har sin varelse. Hon har t. o. m. vågat sig på att återge dialogen på folkmål. Men miljöskildringen är inte till för sin egen skull utan för att förklara de handlande personerna, ge rotfäste och relief åt deras känslor, tankar och handlingar. Temat i romanen är inte originellt; det rör sig om samma motiv som *Frödings* »I valet och kvalet», för att nämna ett känt exempel. Det är i skildringen av torparflickan *Elida*, som romanen har sin styrka. Hennes karaktär byggs upp och hennes handlingar motiveras med en psykologisk konsekvens av ovanligt slag. Man kan nästan tala om en fatalistisk följdriktighet i denna människoskildring, så trovärdigt fogas episod till episod, så oblidkeligt drivs ödet mot sin fullbordning. Endast det melodramatiska slutet verkar skrivbordsprodukt. *Irja Browallius* har med denna roman gått ytterligare framåt och dokumenterat sig inte bara som kännare av en svensk bygd utan som en verklig författare i stånd att skildra verkliga människor.

Den på sistone så populära historiska romanen har inte lockat många av våra författare. *Anna Lenah Elgström*, som tidigare skri-

vit en del historiska noveller, har emellertid tagit ut steget och författat en stor roman från franska revolutionstiden med den något dunkla titeln *Från år noll till tre*. Skildringen är mycket detaljrik, och det vimlar av folk, känt, okänt och ökänt. Historiskt sett finns det mycket att anmärka både på kronologien och personuppfattningen, men onekligen har förf. lyckats fånga något av själva stämningen under denna upprörda tid. Närmast påminner romanen om en historisk film. Mera återhållsam men också mera gedigen och äkta är svensk-finländaren *Harald Hornborgs* prisroman *Ödemarcksprästen*, vars handling börjar i frihetstidens belättna Mellansverige och sedan förflyttas till en karg ödemarkssocken vid ryska gränsen. Visserligen finner man också här en del mystifika-tioner i gammal Topelius-stil och visserligen går inte personskildringen på djupet, men den historiska tidsdoften är äkta, och något av 1700-talets vardag träder emot läsaren på ett naturligt, okonstlat sätt. Särskilt levande och suggestiv är skildringen av obygden, där endast hedendomen har anor och där folket, ständigt hotat av fiendehärjningar, timrats av vresigare och hårdare virke än annorstädes.

Det återstår att nämna ett par novellistiska arbeten. *Harry Martinson* har i *Midsommardalen* samlat några skisser från sina strövtåg i naturen. Det är bara vanliga svenska backsläntor och granskogar han denna gång håller sig till, men han visar alltjämt sin förmåga att se tingen på ett nytt, originellt och egendomligt berikande sätt. Som »naturtänkare» är han inte lika bra och hans iver att uppfinna nya glosor och uttryck, att vara originell både i synsätt och uttryckssätt, driver honom ibland till förkonstling och ger läsaren mer prövning än behållning. Men en del av skisserna äro sannskyldiga prosapoem, där säker iakttagelse och lyrisk känsla åstadkommit något mycket friskt och mycket äkta. *Eva Bergs* *Sju systrar* innehåller ett par mindre märkliga ting, men den hälft av boken, som i två noveller skildrar fru Modén, den kompakta själv-godhetens inkarnation, har formats till ett på en gång skoningslöst och strålande porträtt och hör till det bästa denna sympatiska förf. åstadkommit. Den lugnt och lidelsefritt relaterande tonen endast fördubblar satirens slagkraft. Slutligen har *Albert Engström* även 1938 glatt sin trogna publik med en traditionell julbok. Den heter *Läse-bok för svenska folket*, en titel som nog få andra författare torde känna sig berättigade att använda. Men Albert Engström har den rätten. Det är förvånande, hur mycket denne förf. alltjämt har kvar att berätta om, från Småland och Roslagen, från konstnärskretsar och resor. Som ingen annan sitter han inne med konsten att uppleva, avlyssna och minnas. Memoartonen dominerar nu på äldre dar och det finns något av försonlighet och aftonglans över tillbakablickarna, men stilen är lika frisk som förr, berättarhumöret lika frodigt och skildringskonsten lika personlig. Albert Engström är den levande klassikern i 1938 års bokflod.